

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania W. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ś. oraz M.B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego, na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 21 września 2023 r., na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się M.B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 47/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(I.T.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2021 r., VIII U 1983/20, Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołania od decyzji z dnia 19 czerwca 2020 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie stwierdzającej, że M.B. jako pracownik u płatnika składek W. Sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 31 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 12 maja 2022 r., III AUa 47/22, oddalił apelację ubezpieczonej oraz zasądził

od niej na rzecz organu rentowego tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 240 zł z odsetkami ustawowymi.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku ubezpieczona zarzuciła naruszenie: 1. art. 87 k.c.; 2. art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 201 k.s.h.; 3. art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 22 k.p.

Przyjęcie skargi kasacyjnej ubezpieczona uzasadniła oczywistą zasadnością skargi w związku z treścią uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w Lublinie wskazującego na możliwość prowadzenia bieżących spraw spółki przez wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jako jedyną podstawę świadczonej na rzecz spółki pracy, wobec jednoznacznej treści art. 201 § 1 k.s.h. ustanawiającej zarząd jako jedyny organ prowadzący sprawy spółki. Wobec jednoznacznych twierdzeń uzasadnienia orzeczenia o wykonywaniu przez ubezpieczoną pracy na rzecz spółki jedynie na podstawie posiadanych 10% udziałów w spółce oraz twierdzeń w przedmiocie pozorności zawartej umowy, przy jednoczesnym wskazywaniu na świadczenie pracy przez ubezpieczoną na rzecz spółki, w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy, wobec jednoznacznych obowiązków i uprawnień wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz braku przesłanek pozorności czynności prawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien przedstawiać przynajmniej jedną z okoliczności wymienionych w tym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty

świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Ubezpieczona w skardze kasacyjnej uzasadnia wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania oczywistą zasadnością skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) - jako przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania - wymaga przedstawienia tego, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania - z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. - niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK

227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymagań i nie wykazuje, aby w sprawie występował stan "oczywistej zasadności" skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Warto bowiem zauważyć, że skarga kasacyjna służy kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Tymczasem konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zmierza do podważenia poczynionych w sprawie ustaleń.

W rozpoznawanej sprawie ustalono, że ubezpieczonej nie łączył z płatnikiem (spółką) stosunek pracy, bowiem czynności, które wykonywała na rzecz spółki należało oceniać jako zajmowanie się przez wspólnika sprawami spółki związanymi z jej bieżącym funkcjonowaniem. W ramach tych czynności ubezpieczona zbierała dokumenty i dostarczała je do biura rachunkowego obsługującego spółkę, wystawiała w imieniu spółki faktury VAT za sprzedaż usług i podpisała zarządzenie w zakresie obiegu dokumentacji finansowej oraz potwierdzenie przekazania dokumentacji spółki, co świadczy o tym że działała jako wspólnik. Ponadto miała pełną swobodę w wyznaczaniu miejsca i czasu swojej pracy.

Skarżąca twierdzi, że nieprawidłowe jest stanowisko Sądu odwoławczego w kwestii przyjęcia za pozorną rzeczowej umowy. W związku z tym zasadne jest zwrócenie uwagi na to, że orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż zasadniczo pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy orzekające w dwóch instancjach. Zatem ustalenie to co do zasady nie podlega kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie oznacza to, że w ramach skargi kasacyjnej w ogóle niedopuszczalne jest powoływanie jako jej podstawy naruszenia art. 83 § 1 k.c. W orzecznictwie wskazuje się bowiem, że co prawda treść złożonych oświadczeń woli, zamiar wywołania skutków prawnych lub brak takiego zamiaru i akt utajnienia pozornego charakteru dokonywanej czynności, należą do

okoliczności faktycznych (art. 398³ § 3 k.p.c.), ale w postępowaniu kasacyjnym strona może kwestionować prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (wyroki Sądu Najwyższego: z 18 kwietnia 2023 r., I USKP 80/22, LEX nr 3590982; z 6 listopada 1996 r., II UKN 9/96, OSNAPiUS 1997 nr 11, poz. 201; z 10 września 1999 r., II UKN 7/99, OSNAPiUS 2000 nr 23, poz. 865; z 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z 18 stycznia 2010 r., II UK 149/09, LEX nr 577848 oraz z 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13; z 24 lutego 2021 r., III USKP 30/21, LEX nr 3123192).

Z orzecznictwa wynika także, że nie można stwierdzić pozorności czynności prawnej (umowy o pracę) w sytuacji, gdy praca była faktycznie wykonywana (wyroki Sądu Najwyższego: z 18 maja 2006 r., II UK 164/05, 192462; z 2 lipca 2008 r., II UK 334/07, OSNP 2009, nr 23-24, poz. 321; z 29 maja 2013 r., I UK 649/12, LEX nr 1380863; z 22 czerwca 2015 r., I UK 367/14, LEX nr 1771586). Nie wystarcza jednak jakakolwiek praca, gdyż znaczenie ma dopiero praca w ramach stosunku pracy. Jeśli praca jest wykonywana to generalnie nie ma podstaw do stawiania zarzutu obejścia czy nadużycia prawa, czyli zawarcia zatrudnienia dla uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego wobec przewidywanej niezdolności do pracy w związku z ciążą. Pozorność umowy wynikająca z art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. zachodzi jednak, gdy - mimo zawarcia umowy - praca nie jest w ogóle świadczona albo okoliczności faktyczne jej wykonywania nie spełniają cech stosunku pracy. Nie stanowi to wówczas tytułu ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 19 lutego 2008 r., II UK 122/07, LEX nr 448905; z 8 lipca 2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772; z 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z 9 lutego 2012 r., I UK 260/11, LEX nr 1169835 i z 20 czerwca 2017 r., I UK 252/16, LEX nr 2347782; stanowisko to potwierdzono także w postanowieniach Sądu Najwyższego z 7 listopada 2019 r., I UK 26/19, LEX nr 2763816 i z 4 czerwca 2020 r., III UK 437/19, LEX nr 3028936).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie wyklucza się przedmiotowego (instrumentalnego) zawarcia umowy o pracę, opartego na działaniu pozornym, które jest częścią obejścia prawa (art. 58 k.c.). Może to być przykładowo niewielka

ilość pracy, która nie składa się na określone zatrudnienie i w tym znaczeniu ma pozorny charakter, a w konsekwencji w swoim całokształcie nie stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 27 czerwca 2013 r., I UK 10/13, LEX nr 1391149; z 7 stycznia 2013 r., I UK 372/12, LEX nr 1303200; z 5 lipca 2012 r., I UK 101/12, LEX nr 1250560; z 17 kwietnia 2009 r., I UK 314/08, OSNP 2010, nr 21-22, poz. 272).

Podsumowując: umowa o pracę, która nie wiąże się z rzeczywistym jej wykonywaniem w sposób właściwy dla stosunku pracy (art. 22 § 1 k.p.), a zgłoszenie do ubezpieczenia następuje tylko pod pozorem istnienia takiego tytułu ubezpieczenia, nie rodzi skutków w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96, OSNAPIUS 1997 nr 15, poz. 275; z 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNAPIUS 2000 nr 9, poz. 368; z 28 lutego 2001 r., II UKN 244/00, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 496; z 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 122 oraz z 26 lipca 2012 r., I UK 27/12, LEX nr 1218584).

Wobec jednoznacznego przyjęcia przez Sąd odwoławczy, że ubezpieczona nie wykonywała na rzecz pracodawcy pracy określonego rodzaju, nadzorowanej przez płatnika składek (spółkę), wynagradzanej i wykonywanej w wyznaczonym przez niego miejscu i czasie, a jej zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego oraz wypełnienie dokumentacji pracowniczej nastąpiło jedynie pod pozorem zatrudnienia, gdyż dotyczyło osoby, która nie mogła być uznana za podmiot ubezpieczenia pracowniczego, nie mogą znaleźć akceptacji próby podważenia tego stanowiska przez kwestionowanie ustalonych okoliczności faktycznych.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania.

(I.T.)

[ał]

